

Fjelledelgran

– viktig med norsk foredlet frø til juletrær

Av Jan-Ole Skage, Steinar Haugse, Odd Ragnar Johnskås og Bernt-Håvard Øyen

Det plantes årlig om lag 60 millioner juletrær av edelgran i Europa, hvorav hovedtyngden er av arten nordmannsedelgran. De siste årene har forskere i Europa og Nord-Amerika vurdert juletrepotensialet til et stort antall arter av edelgran i søken etter et alternativ til nordmannsedelgran. Fra dansk hold er det signalisert at fjelledelgran har potensial til å bli den neste store juletrearten i Europa. I Norge har Skog og landskap sammen med Skogfrøverket og juletrenæringen gjennomført omfattende forsøk med arten. Egen foredling av juletrær og produksjon av frø kan gi et viktig konkurransefortrinn de kommende tiårene.

Det er få områder i Europa som klimatisk egner seg til juletreproduksjon av edelgran. Edelgran produseres i områder med milde vintre i Norge, i Danmark, Normandie i Frankrike, i deler av Tyskland og på de britiske øyer. Denne produksjonen er vesentlig innrettet mot nordmannsedelgran (*Abies nordmanniana*).

Egner seg godt til juletre

Fjelledelgran (*Abies lasiocarpa*) er en alpin art med opprinnelse i fjellkjeder på vestkysten av Nord-Amerika. Fjelledelgran er hardfør, men treet kan være utsatt for vårfrost og angrep av sibirsk edelgranlus. Nåleholdbarheten er meget god, det blå fargespillet i baret er attraktivt og duften av harpiks er aromatisk.

Norske fjelledelgrankongler fra Kråkhuggu i Nordre Land, Oppland. Foto: Odd Ragnar Johnskås

RETURADRESSE:

Skog og landskap,
Postboks 115,
1431 Ås

B

NORGE

P.P.

www.skogoglandskap.no, tlf: 64 94 80 00, Redaktør: Camilla Baumann, Produksjon: Svein Grønvold, Grønvolds Bildebyrå, Trykk: Follotrykk AS 2009, Opplag 3000

Fjelledelgran fremstår således som godt egnet til juletreproduksjon, særlig på innlandet i Sør-Norge og spredt langs kysten opp til Nordland. Andre fremtredende egenskaper ved fjelledelgran er at den er relativt smal og derfor vil gi lavere kostnader, både til dyrking, forming og transport.

Markedet bestemmer!

Produksjon av juletrær skiller seg fra tradisjonelle norske landbruksprodukter ved at den ikke er tilknyttet verken produksjonstilskudd eller importtoll. Produksjonsvolumet styres av markedsforholdene, som kan medføre store prissvingninger i takt med endringer i volum og etterspørsel. Siden juletrær omsettes i et fritt marked er pris og kvalitet avgjørende for salget. I tillegg må man nevne trender og en skjerpet konkurranse fra plasttrær.

Frøplantasjer – en verdifull investering for fremtida

Med betydelig salg og etterspørsel vil det ligge store verdier knyttet til egenproduksjon og salg av norsk fjelledelgranfrø. Tilgangen på frø fra egnede områder i USA og Canada er uforutsigbar. En gjennomgang av plantebehovet har indikert at det de kommende år vil være et behov for høsting av frø i våre beste eldre plantinger parallelt med etablering av tre nye frøplantasjer og ett klonarkiv. Anlegg av frøplantasjer i lavlandet på Østlandet vil kunne gi hyppig blomstring og konglesetting. Et relativt tørt og varmt innlandsklima vil også resultere i forbedret pollinering, bedre frømodning og dermed også bedre spiredyktig frø.

På grunnlag av er rekke proveniensforsøk i Norge er det blitt valgt ut verdifullt materiale fra fem ulike provenienser for videre foredling. Disse har svært ulike juletreegenskaper og kvaliteter på baret. Fargen kan for eksempel variere fra grønn, blågrønn til blå og nålestillingen fra flat og glissen til bustete og fylldig. Noen provenienser har også bar som likner på nobeledelgran (*Abies procera*), en art som blir mye brukt til dekorasjon og kransebinding. Greinvinkel, grein- og kvistmengde varierer også mellom proveniensene.

Høsting av fjelledelgrankongler i Kaupanger skogfrøplantasje i Sogn. Foto: Åge Østgård

De 10 siste årene har Skogfrøverket omsatt totalt 346 kg frø av fjelledelgran. I 2009 økte eksporten betydelig og av 69 kg lagerfrø som ble omsatt ble hele 50 kg solgt til frøforhandlere og planteskoler i Danmark. Av dette var 42 kg fra korkedelgran (*Abies lasiocarpa* var. *arizonica*), en varietet av arten fjelledelgran.

Norge har et kompetanseforsprang

Norge har gjennom et målrettet og langsiktig arbeid på forskningssiden opparbeidet seg et forsprang i forhold til konkurrenter sørover i Europa når det gjelder kunnskap om fjelledelgran. Vi har gode muligheter til fortsatt å ligge i tèt og står meget sterkt rustet når det gjelder å sikre fremtidig produksjon, kontroll med foredling og omsetning

av norskprodusert fjelledelgranfrø. Vi vil også ha store fordeler i og med at vi kjenner treslaget godt etter nesten 100 års erfaring med planting av fjelledelgran i Norge. De siste 25 årene også til dyrking av juletrær.

Les mer om fjelledelgran, juletrær, klippegrønt og frø på www.skogoglandskap.no, www.juletre.org og www.skogfroverket.no

Kontakt forfatterne:

jan-ole.skage@skogoglandskap.no

steinar.haugse@lfr.no

ragnar@skogfroverket.no

bernt-havard.oyen@skogoglandskap.no